

INFORMATIVNA PREDSTAVITEV ZAKONA O OHRANJANJU IN RAZVOJU ROKODELSTVA

**SLOVENSKO
ROKODELSTVO**

Tkalstvo

Foto: Blaž Lah

SLOVENSKO ROKODELSTVO *naše dediščinsko bogastvo*

2

Rokodelci in rokodelke kot nosilci tradicionalnih rokodelskih znanj, njihovi rokodelski izdelki in rokodelstvo kot dejavnost so del naše narodne in regionalne prepoznavnosti, naše kulturne dediščine in družbene identitete.

Slovenija je prvič v zgodovini dobila nov Zakon o ohranjanju in razvoju rokodelstva, ki sistemsko obravnava rešitve za ohranjanje rokodelstva ter določa ukrepe za njegov nadaljnji razvoj. Zakon upošteva vse, ki delujejo na področju rokodelstva, omogoča urejen prenos rokodelskih znanj, spretnosti in veščin, ureja zaščito kakovostnih rokodelskih izdelkov, spodbuja medsebojno povezovanje rokodelskih centrov in organizacij, podpira njihove dejavnosti z namenom ohranjanja in razvoja rokodelstva ter določa ukrepe za ohranjanje in razvoj rokodelstva – tudi s tem, da omogoča pravno podlago za različne oblike finančnih razvojnih spodbud.

Rokodelstvo je v primerjavi z drugimi gospodarskimi dejavnostmi posebno v tem, da je na eni strani povezano z varovanjem nesnovne kulturne dediščine, na drugi strani pa obravnavano kot vse preostale gospodarske dejavnosti na trgu. Ker so rokodelski izdelki narejeni pretežno ročno, predvsem pa v majhnih količinah in unikatno, so dražji od podobnih izdelkov (izdelanih na industrijski način) in na trgu ne morejo cenovno konkurirati. S tem pa je ogroženo preživetje rokodelstva in rokodelskega znanja. Kljub dejstvu množične industrijske proizvodnje še obstaja prostor za tovrstna znanja, veščine in spretnosti ter za kakovostne rokodelske izdelke. Bogata tradicija rokodelstva je lahko združljiva tudi s sodobno družbo in njenimi smernicami, kjer mladi izražajo in uresničujejo lastne želje, sposobnosti in potenciale. Nekatere rokodelske panoge se v zadnjih letih uspešno oživljajo, saj ponujajo možnosti za razvoj sodobnega, umetniškega in oblikovalskega ustvarjanja v duhu sedanjega časa, omogočajo napredek podjetništva in dajejo nove podjetniške priložnosti predvsem z vidika prepoznavnosti blagovnih znamk ali v povezavi z butičnim in doživljajskim turizmom.

Rokodelstvo prispeva k prehodu na trajnostne, inovativne, krožne modele podjetništva in maloserijske proizvodnje, ki temeljijo na uporabi lokalnih virov in veščin. Prav prenos znanj na področju rokodelstva je ključen za ohranjanje in nadaljnji razvoj dediščin rokodelstva, ki se dotika tudi sodobnih vprašanj predvsem z vidika zelene prihodnosti in trajnostnega razvoja.

**SLOVENSKO
ROKODELSTVO**

ROKODELSKE PANOGE

raznolikost ustvarjanja

Bogastvo in raznolikost rokodelskih znanj, spretnosti in veščin v Sloveniji je izjemno, saj imamo več kot 70 že prepoznanih rokodelskih panog, razvijajo pa se tudi nove. Dolg in raznolik seznam dokazuje bogato tradicijo rokodelskih znanj ter njihove prisotnosti v družbi in okolju, priča o identiteti in prepoznavnosti, o medgeneracijskem povezovanju, pa tudi novih priložnostih v prihodnosti.

Zakon o ohranjanju in razvoju rokodelstva določa, da se sistematično vodi seznam vseh rokodelskih panog. Namen popisa vseh panog in posameznih rokodelskih znanj, spretnosti in veščin, značilnih za določeno rokodelsko panogo, je, da se omogoči njihova ohranitev.

Med bolj prepoznavnimi rokodelskimi panogami so na primer klekljarstvo, lončarstvo, tkalstvo, čevljarstvo, kovaštvo, kamnoseštvo in pletarstvo, opazno je, da za te rokodelske panoge zanimanje zelo narašča. Obstajajo pa tudi manj znane, kot so na primer ščetarstvo, kolarstvo in skrilarstvo. Veliko je dopolnilnih in soodvisnih panog, kot na primer svilarstvo in svilogojstvo, žimarstvo, sitarstvo in ščetarstvo, sedlarstvo in tapetništvo, intarzerstvo in rezbarstvo, kovaštvo in žebjarstvo, medičarstvo in svečarstvo, usnjarstvo in krznarstvo. Veliko rokodelskih panog je deficitarnih in ogroženih, na primer sedlarstvo, dežnikarstvo, jermenarstvo in slamokrovstvo. Določene rokodelske panoge so žal že povsem zamlre, nekatere se udeležujejo tako rekoč samo še v muzejskih ali turističnih okvirih, na primer izdelovanje drevakov, piparstvo, coklarstvo in zvončarstvo. Panoge, ki jih zaradi pomanjkanja rokodelcev in prenosa znanja uvrščamo med ogrožene, so lahko ravno zaradi vidika ohranjanja kulturne dediščine zanimive za nadaljnji razvoj.

Rokodelske panoge se med seboj razlikujejo po svoji dinamiki, razširjenosti in prepoznavnosti, gre za preplet panog bodisi z uporabo materialov (les, glina, kamen, usnje, steklo, vosek, papir, blago, volna) bodisi različnih postopkov izdelave izdelka, zato je izjemnega pomena tudi razumevanje in upoštevanje razvojnega vidika pri obravnavi in klasificiranju rokodelskih panog. Seznam rokodelskih panog se bo zagotovo še dopolnjeval, saj se rokodelske panoge v času in prostoru spreminjajo, preoblikujejo in razvijajo.

3

Glasbilarstvo
Foto: Jana Jocič

Čevljarstvo
Foto: Jana Jocič

Unikatno in srčno

PRIZNANI ROKODELEC

priznanje za odličnost

Naziv **priznani rokodelec** potrjuje, da rokodelec obvlada določeno rokodelsko panogo in je usposobljen za prenos rokodelskega znanja.

Rokodelec lahko pridobi ta naziv:

1. z usposabljanjem v skladu z rokodelsko shemo, ki obsega:

- praktični del usposabljanja iz posamezne rokodelske panoge,
- praktično preverjanje usposobljenosti rokodelca in
- splošne pedagoško-andragoške vsebine;

ali

2. na podlagi mnenja komisije za častni naziv priznani rokodelec, ob upoštevanju zakonsko določenih meril glede:

- kakovosti njegovih rokodelskih izdelkov in
- njegove usposobljenosti za samostojni prenos rokodelskih znanj;

Listino **priznani rokodelec** izda Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije.

Podatki o priznanih rokodelcih so dostopni **v javnem registru** na spletni strani www.ozs.si.

CERTIFICIRAN ROKODELSKI IZDELEK

znak kakovosti

Certifikat za rokodelski izdelek, izdan na podlagi Zakona o ohranjanju in razvoju rokodelstva, potrjuje, da gre za **kakovostno** izdelan rokodelski izdelek.

Rokodelske izdelke ocenjuje komisija strokovnjakov s področij:

- etnologije,
- kulturne antropologije,
- umetnostne zgodovine,
- industrijskega in unikatnega oblikovanja.

Certifikate izdaja Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije.

Podatki o certificiranih rokodelskih izdelkih so dostopni **v javni evidenci** na spletni strani www.ozs.si.

PODPORNO OKOLJE ROKODELSTVA

Predstavljajo ga vsi subjekti, ki delujejo na področju rokodelstva:

- rokodelci in rokodelke,
- upokojenci rokodelci,
- samostojni podjetniki posamezniki,
- samozaposleni v kulturi na področju kulturne dediščine in ustvarjalnosti,
- nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetiji, povezane z rokodelstvom,
- posamezniki, ki opravljajo osebno dopolnilno delo, povezano z rokodelstvom,
- gospodarske družbe in druge pravne osebe raznih pravnoorganizacijskih oblik,
- javni in zasebni zavodi,
- zadruga, društva, zbornice, muzeji,
- visokošolski in vzgojno-izobraževalni zavodi ter drugi izvajalci dejavnosti vzgoje, izobraževanja in usposabljanj,
- lokalne skupnosti in lokalne akcijske skupine.

6

Lončarstvo
Foto: Tomaž Berčič

Pletarstvo
Foto: Jana Jocič

Unikatno in srčno

NOSILCI PODPORNEGA OKOLJA ROKODELSTVA

Za spodbujanje delovanja in povezovanja vseh subjektov na področju rokodelstva skrbijo nosilci podpornega okolja rokodelstva:

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije

izvaja naloge javnega pooblastila na področju rokodelstva skladno z zakonom.

Naloge javnega pooblastila:

ROKODELEC

- izvajanje usposabljanj v skladu z rokodelsko shemo in v sodelovanju s subjekti podpornega okolja,
- delovanje komisije za naziv priznani rokodelec,
- izdajanje listine priznani rokodelec,
- vodenje javnega registra priznanih rokodelcev;

ROKODELSKI IZDELEK

- delovanje ocenjevalne komisije za rokodelske izdelke,
- izdajanje certifikatov za rokodelske izdelke,
- vodenje javne evidence certificiranih rokodelskih izdelkov.

Rokodelski centri

Posamezne rokodelce in rokodelske organizacije združujejo rokodelski centri. Skladno z zakonom izvajajo naloge z namenom ohranjanja in razvoja rokodelstva, tako da:

- povezujejo rokodelce na regionalni in lokalni ravni,
- izvajajo programske in projektne dejavnosti na področju rokodelstva,
- spodbujajo prenos rokodelskih znanj, organizirajo in sodelujejo na razstavah, predstavitev, sejnih, turističnih, kulturnih, promocijskih in drugih prireditvah ter programih in projektih na regionalni, lokalni in mednarodni ravni,
- organizirajo podporne storitve za rokodelce, na primer svetujejo rokodelcem pri podjetniškem organiziranju,
- spodbujajo medgeneracijsko povezovanje, vseživljenjsko učenje, ustvarjalnost in razvoj rokodelskih panog, evidentirajo in dokumentirajo zadeve s področja rokodelstva,
- sodelujejo z drugimi nosilci podpornega okolja rokodelstva, izvajalci izobraževanj in usposabljanj,
- izvajajo druge ukrepe za ohranjanje in razvoj rokodelstva skladno z zakonom.

SLOVENSKO
ROKODELSTVO

Konzorciji rokodelskih centrov

To je oblika prostovoljnega povezovanja rokodelskih centrov in drugih rokodelskih organizacij. Skladno z zakonom izvajajo naloge z namenom ohranjanja in razvoja rokodelstva, tako da usklajujejo dejavnosti v konzorcij povezanih rokodelskih centrov, in sicer:

- predstavljajo in zastopajo skupne interese povezanih rokodelskih centrov,
- povezujejo njihove programske in projektne dejavnosti,
- usklajujejo rokodelce pri organiziranju in sodelovanju na razstavah, predstavitvah, sejnih, turističnih, promocijskih in drugih prireditvah, programih in projektih,
- sodelujejo z drugimi nosilci podpornega okolja rokodelstva,
- izvajajo druge ukrepe za ohranjanje in razvoj rokodelstva skladno z zakonom.

Zveza društev upokojencev Slovenije

Zveza izvaja naloge z namenom ohranjanja in razvoja rokodelstva, razširjanja in prenosa rokodelskih znanj za različne rokodelske panoge, tako da:

- povezuje rokodelce iz različnih društev upokojencev,
- izvaja programe in projekte, organizira in sodeluje na razstavah, predstavitvah, sejnih, turističnih, promocijskih in drugih prireditvah,
- spodbuja medgeneracijsko povezovanje, vseživljenjsko učenje, ustvarjalnost, razvoj rokodelskih panog in prenos rokodelskih znanj,
- sodeluje z drugimi nosilci podpornega okolja rokodelstva ter izvajalci izobraževanj in usposabljanj,
- izvaja druge ukrepe za ohranjanje in razvoj rokodelstva v skladu z zakonom.

Slovenski etnografski muzej

Muzej izvaja strokovne naloge ohranjanja in razvoja rokodelstva z vidika varovanja nesnovne kulturne dediščine in sodeluje z Ministrstvom za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije pri pripravi seznama rokodelskih panog.

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport

V skladu z Zakonom o ohranjanju in razvoju rokodelstva ima ministrstvo več pristojnosti; med drugim oblikuje Program za ohranjanje in razvoj rokodelstva, s katerim se določijo vsebinske rešitve za izvedbo posameznih ukrepov ohranjanja in razvoja rokodelstva. Program sprejme minister, pristojen za gospodarstvo, po predhodnem posvetovanju z nosilci podpornega okolja rokodelstva in v sodelovanju z drugimi ministrstvi.

PROGRAM ZA OHRANJANJE IN RAZVOJ ROKODELSTVA

Ta program določa vsebinske rešitve in dejavnosti, potrebne za izvedbo ukrepov, ki so:

- celostno ohranjanje in razvoj rokodelstva na državni, regionalni in lokalni ravni,
- certificiranje rokodelskih izdelkov,
- prenos rokodelskih znanj, spretnosti in veščin, vključno z izvajanjem usposabljanj v skladu s shemo,
- podeljevanje naziva priznani rokodelce,
- izvajanje nalog nosilcev podpornega okolja rokodelstva, njihovo medsebojno povezovanje in povezovanje z rokodelci,
- razvoj rokodelskih panog, vključno s poimenovanjem rokodelskih panog in spodbujanjem podjetništva na področju rokodelstva,
- ohranjanje rokodelstva in njegove prepoznavnosti ter spodbujanje promocije in ponudbe certificiranih rokodelskih izdelkov, rokodelskih panog in rokodelcev, predvsem priznanih rokodelcev,
- razvoj rokodelstva ter spodbujanje sodobnega umetniškega in oblikovalskega ustvarjanja rokodelskih izdelkov,
- izvajanje rokodelstva na področju turizma in turistične ponudbe,
- udejanjanje zaposlovanja na področju rokodelstva,
- medgeneracijsko povezovanje in vseživljenjsko učenje na področju rokodelstva,
- finančne razvojne spodbude ter drugi ukrepi.

10

Klekljanje
Foto: Jana Jocif

SLOVENSKO
ROKODELSTVO

Finančne razvojne spodbude

Razvojne spodbude so eden od ukrepov za ohranjanje in razvoj rokodelstva. Finančne razvojne spodbude v obliki proračunskih sredstev so namenjene (so)financiranju projektov tistih subjektov, ki delujejo na področju rokodelstva (rokodelcem, fizičnim in pravnim osebam s sedežem na območju Republike Slovenije ter nosilcem podpornega okolja rokodelstva).

Informacije v zvezi z objavami javnih razpisov in javnih pozivov na podlagi Zakona o ohranjanju in razvoju rokodelstva (tudi glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati prijavitelji, meril za ocenjevanje in vrednotenje projektov prijaviteljev, meril za določitev višine sredstev in drugih) so dostopne na spletnih straneh državne uprave www.gov.si, Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije.

SLOVENSKO
ROKODELSTVO

SLOVENSKO ROKODELSTVO INFORMATIVNA PREDSTAVITEV ZAKONA O OHRANJANJU IN RAZVOJU ROKODELSTVA

Izdajatelj:

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Republike Slovenije

Avtorici: mag. Alja Guček, Vesna Novak

Jezikovni pregled: Služba Vlade RS za lektoriranje in prevajanje

Oblikovanje: Art Design, d. o. o.

Avtorji fotografij: Jana Jocif, Blaž Lah, Tomaž Berčič

Tisk: Tiskarna Grafex

Naklada: 3.000 izvodov

Ljubljana, avgust 2023

Ta brošura je informativno naravnana, saj le povzema ključne poudarke pravnih podlag za izvajanje ukrepov ohranjanja in razvoja rokodelstva, ki izhajajo iz Zakona o ohranjanju in razvoju rokodelstva (Uradni list RS, št. 78/23). Informacije, zbrane v tej brošuri, ne nadomeščajo obveznosti in odgovornosti, določenih s pravnimi akti.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO,
TURIZEM IN ŠPORT

I FEEL
SLOVENIA

Foto: Jana Jocif